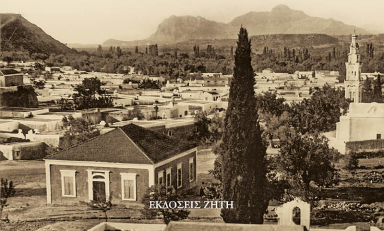

Συμεών Μ. Δοντάς

ΑΦΑΝΤΟΥ

Ταξίδι στο Χρόνο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΖΗΤΗ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα

ΑΦΑΝΤΟΥ - ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

Συμεών Μ. Δοντάς
Χειρουργός Οδοντίατρος
Αφάντου, Ρόδος 85103
Τηλ. 22410.51.888, 6938.060.340

ISBN 978-960-456-213-8

© Copyright, Συμεών Δοντάς
Φεβρουάριος 2010, Θεσσαλονίκη

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία	Π. ΖΗΤΗ & Σια ΟΕ
Εκτύπωση	18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας
Βιβλιοδεσία	Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19
	Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

 ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΖΗΤΗ	ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr
--	--

www.ziti.gr	ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ - ΕΝΩΣΗ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: Στοά του Βιβλίου (Πεσμαζόγλου 5), 105 64 Αθήνα • Τηλ.-Fax: 210.3211.097
--------------------	---

ΑΠΟΘΗΚΗ ΑΘΗΝΩΝ - ΠΩΛΗΣΗ ΧΟΝΔΡΙΚΗ:
Ασκληπιδίου 60, 114 71 Αθήνα
Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

Χαιρετισμός Δημάρχου Αφάντου

Είναι πραγματικά μια αξιέπαινη προσπάθεια η συγκέντρωση και παρουσίαση φωτογραφικού υλικού και κειμένων από το παρελθόν του τόπου μας. Εικόνες που αποτυπώνουν τα πρόσωπα, τα πράγματα, το τοπίο, τον τρόπο ζωής μιας άλλης εποχής, τόσο μακριά αλλά και τόσο κοντά μας.

Πολλά από τα πρόσωπα που απεικονίζονται σε αυτές, είτε ζουν στην μνήμη μας, είτε ζουν δίπλα μας, εκφραστές μιας άλλης κουλτούρας.

Στις σελίδες του λευκώματος αυτού μπορεί κανείς να περιπλανηθεί στο παρελθόν του τόπου μας και μέσα από αυτό να βιώσει το παρόν και να ταξιδέψει τη σκέψη του στο μέλλον.

Στις σελίδες του αποτυπώνεται η διαδρομή της ανάπτυξης του τόπου μας και η ταυτότητα των ανθρώπων.

Βέβαια το ξεκίνημα αυτό θα πρέπει να συνεχιστεί ώστε να φέρει στο φως και άλλες άγνωστες πτυχές της ζωής των ανθρώπων εκείνης της εποχής.

Νοιώθω την ανάγκη να εκφράσω τα θερμά μου συγχαρητήρια στον κ. Συμεών Δοντά, οδοντίατρο και εκλεκτό μέλος της κοινωνίας μας, για την προσπάθεια του αυτή και να του ευχηθώ καλή συνέχεια στο έργο του.

*Ο Δήμαρχος Αφάντου
Σάββας Μ. Διακοσταματίου*

Προλογικό Σημείωμα

Από τις αρχές του περασμένου αιώνα, άξιοι άνθρωποι του πνεύματος ασχολήθηκαν με την έρευνα και την καταγραφή μεγάλου μέρους από τους ανεξάντλητους θησαυρούς του λαϊκού πολιτισμού των νησιών μας και παρουσίασαν αξιόλογες λαογραφικές και ιστορικές εργασίες που συνέβαλαν στην ανύψωση του πολιτιστικού επιπέδου όχι μόνο της Ρόδου αλλά και όλων των νησιών της Δωδεκανησιακής περιφέρειας. Αναφέρουμε εδώ ορισμένους άξιους και σεμνούς συγγραφείς, που έρχονται στη μνήμη μας, που σενέβαλαν με πολύ ζήλο, αγάπη και αγώνα σ' αυτή τη μεγάλη προσπάθεια για να γίνει γνωστή η ιστορία του τόπου μας, οι παραδόσεις του, τα αξιόλογα ήθη και έθιμα και οι τρόποι ζωής του λαού του: οι αείμνηστοι Π. Παπαναούμ, ο Π. Γνευτός, ο Γ. Δρακίδης, ο Χ. Παπαχριστοδούλου, ο Θ. Κωνσταντινίδης, ο Α. Βρόντης, και άλλοι άξιοι ερευνητές, παρουσιάζοντας αθάνατα έργα άφθαστα σε ομορφιά, πλούτο γλώσσας και σε διδάγματα ωφέλειας αλλά και αρετής, που μαρτυρούν την εθνική καταγωγή του λαού μας και τη διάσωση της προγονικής και της πνευματικής μας παράδοσης. Προσφορές ανεκτίμητες, αριστουργηματικών κειμηλίων, πολύτιμα διαμάντια των περασμένων αλλά και των σύγχρονων εποχών.

Θεωρούμε όμως σκόπιμο να πούμε δυο λόγια για την παράδοση και τα έθιμα. Παράδοση είναι ένας τρόπος συμπεριφοράς ή ένα πρότυπο που έχει δημιουργηθεί από μία ομάδα κι' όχι από ένα άτομο και χρησι-

μεύει στην τόνωση της ομαδικής συνειδηκότητας και συνοχής.

Ο Sampson γράφει ότι η παράδοση είναι στην αυστηρή της έννοια, ένας ουδέτερος όρος που χρησιμοποιείται, για να υποδουλώσει τη μετάβαση (συνήθως προφορική) με την οποία μεταφέρονται από τη μια γενιά στην άλλη τρόποι δραστηριότητας, γούστα ή δοξασίες κι' έτσι διαιωνίζονται.

Έθιμα είναι συνήθειες καθολικού χαρακτήρα, για μια κοινωνική ομάδα, που προέρχεται από την παράδοση και τηρείται από όλα τα μέλη αυτής της ομάδας. Τα έθιμα διασώζουν την παράδοση, την ιδιαιτερότητα ενός τόπου ή και ενός έθνους, ανάλογα με το αν έχουν τοπική ή γενική ισχύ. Σχετίζονται με τις ανάγκες της καθημερινής ζωής. Είναι ζωντανή ιστορία ενός τόπου και προσαρμόζονται στις ανάγκες της σύγχρονης πραγματικότητας.

Την προσπάθεια αυτή συνεχίζει σήμερα και ο συνημότης μας Συμεών Μ. Δοντάς, γιος του Μιχάλη Ιω. Δοντά από τ' Αφάντου και της Σεβαστής Στέργου από τη Μαλώνα.

Πέρασε τα παιδικά και μαθητικά του χρόνια στη Ρόδο, αποφοίτησε από το Βενετόκλειο Λύκειο το 1988, το 1995 πήρε πτυχίο Χειρουργού Οδοντιάτρου και από το 1999 εξασκεί το επάγγελμα στ' Αφάντου όπου και διαμένει μόνιμα.

Το 1999 παντρεύτηκε τη Βέρα Σ. Δοντά με την οποία απέκτησε δυο γιούς, τον Μιχάλη το 2000 και τον Σάββα το 2001.

Εκτός από τις επαγγελματικές του ασχολίες, άρχισε, στον ελεύθερό του χρόνο, να ασχολείται με την ιστορία και λαογραφία του Δήμου Αφάντου. Πλησίαζε άτομα προχωρημένης ηλικίας γνώστες της παράδοσης και των εθίμων του τόπου και κατάγραφε τις προφορικές πληροφορίες που του έλεγαν σχετικά με τα παλιά έθιμα και παραδόσεις, επισκεφτόταν τις βιβλιοθήκες της Ρόδου και μελετούσε τις εφημερίδες του περασμένου αιώνα και όλα τα παλιά ιστορικά και λαογραφικά βιβλία, αλλά και τα προσφάτως εκδοθέντα, από τα οποία ερανίσθη πολλά ιστορικά και λαογραφικά στοιχεία της παράδοσης και των εθίμων των παρελθόντων ετών. Έκαμε μεγάλη συλλογή φωτογραφιών εξεχόντων και απλών ατόμων και οικογενειών, παλιών οικοδομών και πλατειών, εκκλησιών, μοναστηριών και σχολείων και κατάγραψε ένα πολύτιμο και πλούσιο σε ύλη λεύκωμα.

Ο Συμεών Δοντάς, ευσυνείδητος και σεμνός δουλευτής της Ροδίτικης λαογραφίας αγωνίσθηκε έναν αγώνα πιο σκληρό, αφού ερευνούσε τα απομεινάρια μιας καιρία τραυματισμένης παράδοσης, σε μια εποχή που η πολιτιστική αλλοτρίωση πολιορκεί θανάσιμα όλες τις παλιές μας αξίες, ξεστρατίζοντάς μας από τη φυσιολογική εθνική πολιτιστική μας εξέλιξη.

Θερμά συγχαρητήρια και ευχαριστίες αξίζουν στον αγαπητό φίλο και συνδημότη μας για την πολύτιμη αυτή λαογραφική εργασία του για την οποία είναι και άξιος ευγνωμοσύνης, γιατί σώζει από τη λήθη την ιερή αυτή κληρονομιά του τόπου μας που αποτελεί προσφιλές τμήμα του έθνους μας.

Αφάντου, Απρίλιος 2010

Τσαμπίκος Σηφόπουλος

Σημείωμα του Συγγραφέα

Επιτέλους, το ταξίδι αρχίζει. Ένα ταξίδι γεμάτο μνήμες και νοσταλγία, για ένα τόπο που έχει αλλάξει ριζικά και μια κοινωνία που δεν είναι πια η ίδια. Μια διαδρομή στο χρόνο τότε που όλα ήταν πιο αγνά και πιο απλά. Τότε που ο κόσμος παρ' όλες τις δυσκολίες της εποχής ήταν περισσότερο ενωμένος και μονιασμένος. Πραγματικά, είναι τέτοια η δύναμη της φωτογραφίας, που αμέσως, άνθρωποι και γεγονότα ζωντανεύουν μπροστά μας για να μας θυμίσουν ότι υπάρχει ακόμα παράδοση, ότι υπάρχει ακόμα χρόνος να διαφυλάξουμε αυτά που οι πρόγονοί μας με τόσο κόπο δημιούργησαν και μετέφεραν στις επόμενες γενιές.

Αυτό το βιβλίο αποτελεί την αρχή μιας προσπάθειας για να γνωρίσουν οι νεότεροι και να θυμηθούν οι παλιοί την ιστορία του τόπου μας. Σίγουρα η ιστορία του χωριού δεν είναι μόνο αυτή. Είναι ένα μικρό μόνο μέρος που ξετυλίγεται μέσα από τη δύναμη του φωτογραφικού φακού και τα δημοσιεύματα της εποχής. Το υπόλοιπο μέρος είναι ακόμη κρυμμένο στις μνήμες των ρυτιδιασμένων γερόντων, στα συρτάρια και στα παλιά κάδρα των παραδοσιακών μονόσπιτων.

Αποτελεί επίσης αφετηρία για μία νέα, καλύτερη και πληρέστερη καταγραφή των ανθρώπων και του τοπίου στο πέρασμα των χρόνων.

Οι δυσκολίες της προσπάθειας αυτής ήταν αρκετές. Η έλλειψη ελεύθερου χρόνου λόγω της εργασίας μου, αλλά κυρίως η έλλειψη μνήμης και παραστάσεων από την παιδική μου ηλικία δεν μου επέτρεπαν να έχω

μια καθαρή εικόνα της ζωής του χωριού των παρελθόντων ετών. Έπρεπε λοιπόν να καταφύγω σε συλλογή πληροφοριών από τα δημόσια και ιδιωτικά αρχεία, τις βιβλιοθήκες σε Ελλάδα και εξωτερικό και την προσωπική επαφή με ανθρώπους που έγραψαν για το χωριό και γνώριζαν πράγματα και καταστάσεις.

Παρ' όλα αυτά ύστερα από συστηματική έρευνα και εργασία πέντε και πλέον ετών, κατάφερα να συλλέξω και να διασώσω ένα αξιόλογο υλικό, το οποίο ταξινομήθηκε σε θεματικές ενότητες. Τυχόν λάθη ή παραλείψεις είναι φυσικό να υπάρχουν γι' αυτό και ζητώ την επιείκεια σας και οποιαδήποτε καλοπροαίρετη κριτική είναι καλοδεχούμενη.

Σ' αυτή την προσπάθεια, φυσικά, δεν θα μπορούσα να είμαι μόνος. Υπήρξαν άνθρωποι που με στήριξαν και με βοήθησαν ηθικά από την πρώτη στιγμή, αλλά και υλικά με τη προσφορά φωτογραφιών και γνώσεων από το παρελθόν.

Κατ' αρχήν θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, τη γυναίκα μου και τα παιδιά μου που με «ανέχτηκαν», όλο αυτόν τον καιρό της συγγραφής του βιβλίου.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στον Τσαμπίκο Σηφόπουλο για το προλόγισμα του βιβλίου μου και την αμέριστη βοήθεια του στην έρευνα μου, με την δύναμη των γνώσεων και τη διαύγεια του πνεύματος που τον χαρακτηρίζει.

Στον πρόωρα χαμένο φίλο συλλέκτη και συνάδελφο γιατρό Αντώνη Μαίλλη.

Στη φίλη συγγραφέα Μάγδα Μαριά για τη βοήθεια της στην έκδοση, για τις πολύτιμες υποδείξεις και διορθώσεις της, χάρις την οποία το βιβλίο έχει αυτή την εικόνα.

Στην Παρασκευή Καβάδα και το σύλλογο γυναικών Αφάντου που έκαναν το πρώτο βήμα με τη δημιουργία έκθεσης παλιών φωτογραφιών.

Στην Άρτεμη Χατζησταμάτη και Μαρουλίτσα Δοντά για την παροχή πολλών και σπουδαίων φωτογραφιών και τη βοήθεια τους στην αναγνώριση των περισσότερων προσώπων μέσα σ' αυτές.

Τον φίλο συγγραφέα Γιώργο Σεντάκη για την βοήθεια του στα αθλητικά και την διάθεση δύο ποιημάτων του.

Τους διευθυντές του δημοτικού σχολείου Δέσποινα Μοσχούς και Βασίλη Σακκά για τη βοήθεια τους.

Τους Αυγερινό και Βασίλη Πελλό για την μετάφραση των ιταλικών κειμένων.

Στους συνταξιούχους δασκάλους Εμμανουήλ Μπακίρη, Γεώργιο Χρ. Καβάδα και Βασίλη Μπακίρη για τη βοήθειά τους.

Τον φίλο καθηγητή-ερευνητή Luca Rignataro για τη βοήθειά του στην έρευνα των Αρχείων του Υπουργείου Εξωτερικών της Ιταλίας στη Ρώμη.

Τους φίλους συλλέκτες Φραγκίσκο Κουλούμπρη, Μανώλη Χατζησταματίου και Γεώργιο Κωνσταντάκη.

Τον παπά Γεώργιο Καππάκα.

Τον γιατρό Γεώργιο Παπασάββα και τα αδέρφια μου Γιάννη και Γιώργο για τη βοήθεια τους.

Το προσωπικό της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Ρόδου, της Βιβλιοθήκης της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, των Γενικών Αρχείων του Κράτους και του Φωτογραφικού Αρχείου της 4^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω για την προσφορά φωτογραφιών και στοιχείων τους: Γιώργο Τσευγά, Χάιδω Βενετοκλή, Κώστα Συμιακό, Παύλο Πέρο, Αντώνη Παπαγιάννη, οικ. Σάββα Παυλούς, Δέσποινα και Ιπποκράτη Κοιλιά, Ελένη Παπασάββα, Γιώργο και Ευαγγελία Καβάδα, Θαρρενό και Καθολική Καντή, Σάββα και Γιούλη Παπαγιάννη, Δημητρούλα Λεβέντη, Γιώργο και Έρνα Σέντη, Τσαμπίκα και Σταμάτη Γιαννακάκη, Δέσποινα Γιαννακάκη, Γεωργούλα Δοντά, Βαρβάρα και Γιώργο Γιαννακάκη, Γεωργία Βαλσαμή, Δεσποινίό και Γιώργη Παπασάββα, Μαρούλα και Γιώργη Γιαννά, Σάββα Παπασάββα, Γιάννη Γιαννιού, Σταματία και Γιάγκο Παπασάββα, Εμμανουήλ και Μοσχούλα Κρητικού, Μοσχούλα Σέντη, Σάββα Θ. Δοντά, Μαγδαληνή Τσουρδιού, Ανθίτσα Δράκου, Γιώργο Σαββιού, Καθολική Βενετοκλή, Χρήστο και Ανθίτσα Σέντη, Μιχάλη και Τσαμπίκα Σπανού, Αικατερίνη Γιαννίκου Χατζηχριστοδούλου, Μιχαήλ και Μαργέτα Καλογήρου, Τριανταφύλλα Μιχάλη, Μανώλη και Γεωργία Πουλή, Μόσχα και Γιάννη Γιαννιού, Γιώργο και Ελένη Χατζηχριστοδούλου, Αναστασία Δεληγιάννη, Παρασκευή Σέντη, Μαίρη Καντή, Λαμπριανή Διάκου, Μορφινή Παυλούς, Κούλα Καβάδα, Γιώργο και Δέσποινα Χατζηχριστοδούλου, Ελένη Σοφικίτη, Γεώργιο Ειρήνης, Μοσχοβία Ανταράκη, Κωνσταντίνο και Μαρούλα Παπακυριακού, Αικατερίνη Παπακυριακού-Καραγιάννη, Αλέκο Κοιλιά, Παρασκευή και Δέσποινα Κάζα, Μανώλη Πέρο, Λίζα Νικολή και Πολίτη Νεκτάριο, Μπάρδου Μοσχούλα, Τάκη Πατινιώτη, Γιώργο Παπαβασιλείου του Σταματίου και Γιώργο Παπαβασιλείου του Δράκου.

Τέλος, ευχαριστώ τις εκδόσεις Ζήτη για την επιμελημένη έκδοσή τους.

Περιεχόμενα

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠ' ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ	15	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	86
ΔΗΜΟΣ ΒΡΥΤΙΝΔΑΡΙΩΝ	20	Τουρκοκρατία	87
Τ' ΑΦΑΝΤΟΥ	26	Ιταλοκρατία	88
Η Παραδοσιακή κατοικία	32	Αγγλική Περίοδος	96
ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ	38	Ελληνική Περίοδος	98
Η Παναγιά η Καθολική	43	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΡΟΔΙΩΝ ΑΦΑΝΤΟΥ	100
Ο Άγιος Λουκάς	45	ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	110
Η Παλιοεκκλησιά	46	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΣΧΟΛΙΕΣ	116
Ο Άγιος Νικόλαος	46	Γεωργία - Κτηνοτροφία	117
Ο Θόλος	46	Η Ταπητουργία	122
Ο Άη Ντριάς	47	Η Υγεία	126
Ο Προφήτης Ηλίας	47	Μεταφορικά μέσα	136
Ο Άη Γιώργης	48	Οι καφεενέδες	138
Οι Ιερείς	50	Σωματεία – Σύλλογοι	140
Το Κατηχητικό	54	Ο ΓΑΜΟΣ	142
Η ΞΕΝΗΤΕΙΑ	56	Αρραβωνιάσματα	143
Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	70	Ο γάμος	146
1 ^ο Δημοτικό σχολείο	72	Τα βαφτίσια	154
2 ^ο Δημοτικό σχολείο	73	Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	158
Οι Μαθητές	74	Τα ονοματεπώνυμα από το 1830 έως	
Οι Δημοδιδάσκαλοι	82	το 1930	178

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΓΕΓΟΝΟΤΑ	180
Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ	206
ΜΟΥΣΙΚΗ - ΧΟΡΟΣ - ΔΙΑΣΚΕΛΑΣΗ	214
ΤΑ ΚΟΛΥΜΠΙΑ	224
ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ	236
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	249

Εικόνες απ' το παρελθόν

Του Αφάντου το ιστορικό, θα φέρουμε κοντά
...χάρis εις την προσπάθεια του ΣΥΜΕΩΝ ΔΟΝΤΑ!
Όπως μπορεί ο καθένας μας, θα πρέπει να συμβάλει
...τ' Αφάντου για παράδειγμα, να έχουνε οι άλλοι!
Με αρκετή συγκίνηση, ήρθα να σας μιλήσω
...τις Φαντενές τις ομορφιές και πάλι να υμνήσω!
Στο νου θα έρθουν τα παλιά, εικόνες σαν φιλμάκι
μες απ' τα λόγια φίλοι μου
του ΓΙΩΡΓΟΥ του ΣΕΝΤΑΚΗ!

Λέν' το χωριό μας πως παλιά, ήταν στην παραλία,
μα το χτυπούσαν πειρατές ...πάντα με ευκολία.
Πίσω απ' τους λόφους το 'κρυψαν,
ΑΦΑΝΤΟ για να γίνει
...κι έκτοτε το όνομα αυτό και στο χωριό θα μέινει!
Ψηλά απ' τον Προφήτη Λια, το μάτι αγναντεύει
...Κολύμπια μέχρι Τραουνού, τ' Αφάντου σε μαγεύει!
Θάλασσα πεντακάθαρη, διαθέτει το χωριό σου
και ξεχωρίζει φυσικά ...και το καμπαναριό σου!
Της Παναγιάς Καθολικής, το δροσερό νεράκι
...τρέχαμε στο πηγάδι της, μετά απ' το μπανάκι!
Από τη ζέστη λιώναμε, πάντα το καλοκαίρι
...και είχαμε τη ΜΑΠΟΛΕ, για να μας συνενφέρει!
Πάντα θα φέρνουμε στο νου, όλα τα περασμένα
...αφού για επιβίωση, πολλοί πήγαν στα ξένα!
Ήτανε δύσκολοι καιροί, αγαπητοί μου τότες
...στο Γκούμερσπαχ βρεθήκανε, μπόλικοι πατριώτες!
Στο Δημαρχείο το παλιό, πάντα τα μεσημέρια,
ο ταχυδρόμος μοίραζε ...της ξενιτιάς χαμπέρια!

Πάνε τα σπίτια τα παλιά, πού 'χαν τον παταρό τους
...και βάζαμε και πατελιά, πάντοτε στον καιρό τους!
Επιάνασι τη φροκαλιά, το σπίτι να σκουπίσουν
...και με ασβέστη τις γιορτές, όλα να τα ασπρίσουν!
Ο φούρνος ο χωριάτικος, που έκαιγε με ξύλα
...και η γυναίκα Αφαντενή, που φόραγε μαντίλα!
Έφτιαχνε πάντα το ψωμί και πάνω το τυπάρι
...και στο τσουκάλι έψηνε, τα λόππια με καμάρι!
Τρώγαμε τα γιαπράκια μας, ή και τον καππαμά μας
...καθόμασταν στα κούμελλα, λέγοντας τα δικά μας!
Ελιένες πεντανόστιμες, ωραία πιτταρούδια
...το μελεκούνι διάσημο, του γάμου τα γκλεούδια!
Τ' Άη Βασίλη δίνανε, θυμάμαι πουλιστρίνες
...περνούσαμε υπέροχα, τις εποχές εκείνες!
Στα Φώτα γέμιζαν φωτιές, ο Λύχνος και οι Λιππίνιοι
...τους κάους για να κάψουνε, κανένας να μη μέινει!
Δεν είχε τηλεόραση, μόνο σινεμαδάκι
...κι ένας τελάλης έβγαине, στο τότε χωριουδάκι!
Με το βιολί του ο Πελλός, σε γάμους θα μας παίζει
και στα μπαλλέτα του χωριού ...πρώτος αυτός θα τρέξει!
Μ' ενδυμασίες τοπικές, αυτός κι οι χορευτές του
...θα γίνουν για τα' Αφάντου μας,
σπουδαίοι πρεσβευτές του!
Χάτε να γκλέξουμε ελιές, με όρεξη μεγάλη
...στα μάγγανα ο Βενετοκλής, το λάδι θα μας βγάλει!
Γέμιζε με χρυσόμηλα, θυμάμαι η πλατεία
...και κάναμε στον Μπάρκουλη, τα σχετικά αστεία!
Έβλεπες τον μεζαρουλή, χωράφια να ποτίζει
...κι η θκειά πάνω στο γάιδαρο, συνέχεια να τον βρίζει!

Θα πάει η γιαγιά στο Τσελεπί, τις πούλλες να ταΐσει
...κι ύστερα στις γειτόνισσας, νωρίς θ' αποσπερίσει!

Στο μύλο του Βενετοκλή, αλέθανε σιτάρι
...και τον ΑΕΡΑ οι Αφαντενοί, είχανε για καμάρι!
Τους δρόμους τους καθάριζαν, θυμάμαι οι στρατίνοι
...υπήρχαν όμως και υφαντά, την εποχή εκείνη!

Ο Ρήγας τα τοιλίμια του, είχε δημιουργήσει
...και η τέχνη η Αφαντενή, είχε μεγαλουργήσει!
Έτσι πολλές Αφαντενές, μάθανε να υφαίνουν
...τα σπίτια με τα έργα τους, σήμερα ομορφαίνουν!

Ο τόπος μας προόδευσε, έγινε πλέον πόλη
...τ' Αφάντου το θαυμάζουνε, ανεξαιρέτως όλοι!
Πάρτε την Ιστορία μας, κρατήστε την κειμήλιο
...να γίνει το Αφάντου μας, σπουδαίο στην Υφήλιο!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΝΤΑΚΗΣ

*πατελιά = ειδικό χώμα αδιαπέραστο από τη βροχή

*φροκαλιά = σκούπα φτιαγμένη από θαμνώδη φυτά (βούρλα)

*τυπάρι = σφραγίδα πάνω στο ψωμί

*λόππια = φασόλια

*κούμελλα = τζάκι

*γκλεούδια = κουλούρια ανακατεμένα με ζαχαρωτά

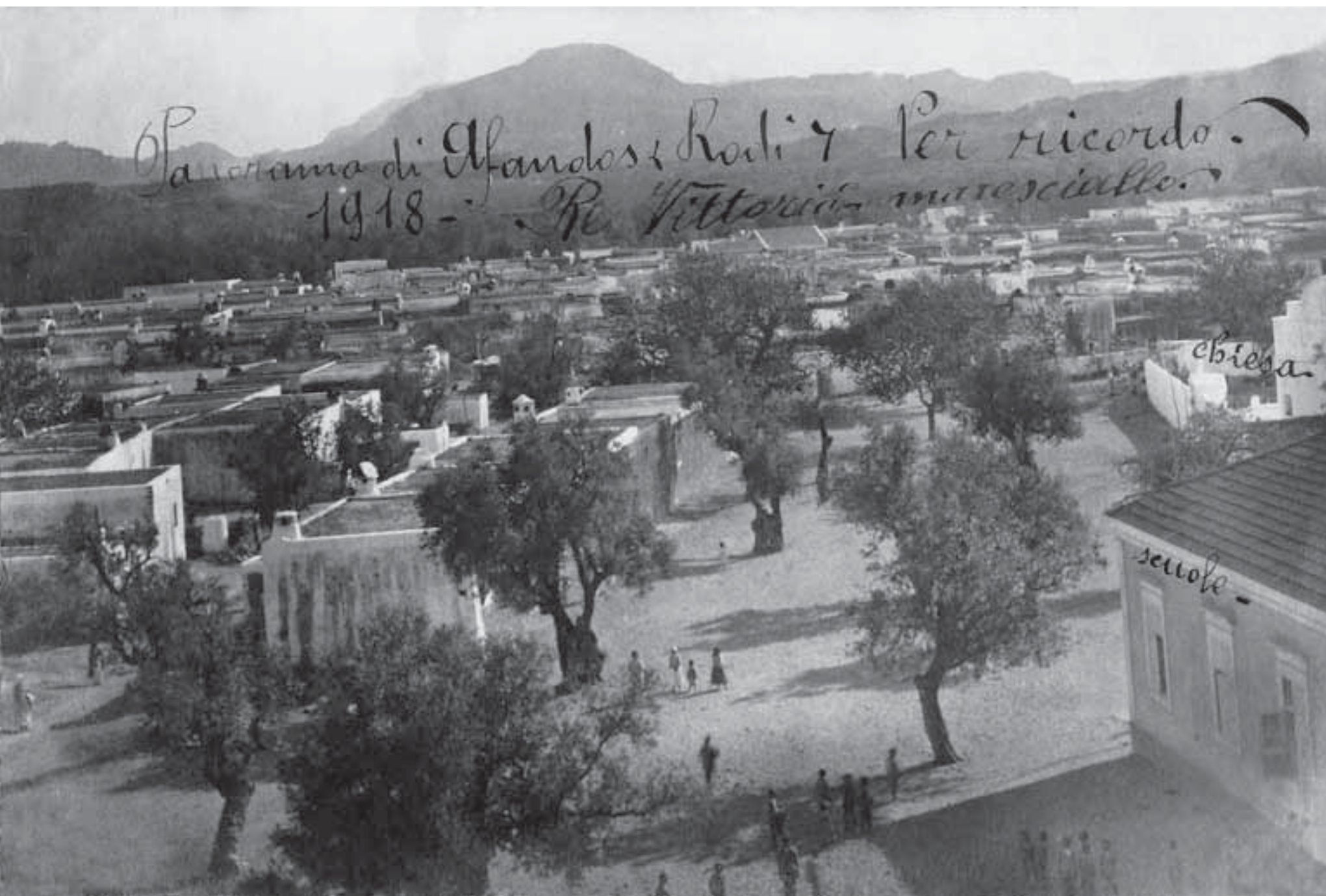
*πουλιστρίνες = λεφτά που δίνονται στα παιδιά την Πρωτο-
χροιά

*κάους = καλικάντζαρους

*μεζαρουλής = ο ποτιστής των χωραφιών

*Τσελεπί = τοποθεσία του χωριού

*στρατίνος = επάγγελμα επί εποχής ιταλών, υπεύθυνος για τη
συντήρηση των δρόμων

Η πιο παλιά γνωστή πανοραμική άποψη του χωριού. Φωτογραφία τραβηγμένη το 1918 πιθανόν από ιταλό στρατιώτη. Διακρίνονται το σχολείο με σκόρπιους μαθητές, η εκκλησία πριν την ανέγερση του καμπαναριού και η πλατεία με ελαιόδεντρα.

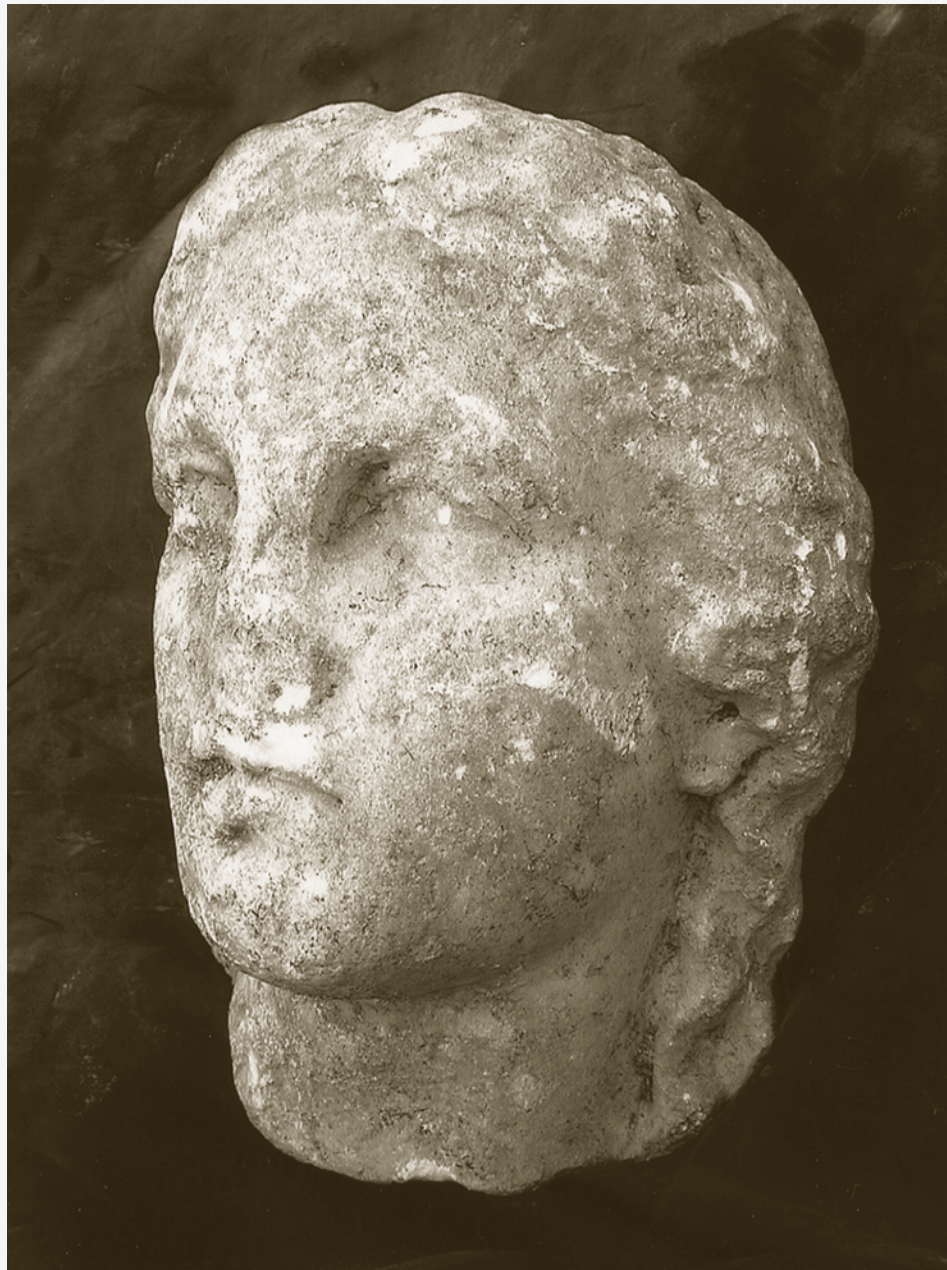
Στην φωτογραφία υπάρχει η χειρόγραφη σημείωση

«Panorama di Afandos Rodi – Per ricordo 1918 – Re Vittorio Maresciallo». (Αρχείο Αντ. Μαίλλη)

Γερμανικός στρατιωτικός χάρτης του 1940, της ευρύτερης περιοχής του Αφάντου, βασισμένος στον αντίστοιχο Ιταλικό του 1928.

ΔΗΜΟΣ ΒΡΥΤΙΝΔΑΡΙΩΝ

Μαρμάρινη κεφαλή γυναικείου αγάλματος που βρέθηκε το 2001 από τον Γεώργιο Καππάκα, στην τοποθεσία Φακλιά.

Ο Δήμος Βρυγινδαρίων, ένας από τους σημαντικότερους του κράτους της Ιαλυσίας, αντιστοιχεί με τον σημερινό δήμο Αφάντου. Η ταύτιση έγινε από μια επιγραφή, στην οποία αναφέρεται η τοπική θεότητα *Βρύγινδης*, και επιβεβαιώνεται και από άλλα αρχαιολογικά ευρήματα της ίδιας περιοχής.

Ο Δήμος Βρυγινδαρίων, σύμφωνα με τις ενδείξεις που υπάρχουν και την παράδοση, αρχίζει από το ύψωμα «Σελλάι», δηλαδή, από εκεί που τελειώνει ο Ψαλλιδόκαμπος των Καλυθιών και εκτείνεται νότια μέχρι τους πρόποδες του βουνού «Τσαμπίκα» στα Κολύμπια.

Κατελάμβανε μια περιοχή μήκους περίπου πέντε χιλιομέτρων και περιελάμβανε τον παραλιακό χώρο των οροπεδίων «Λουππίνι», Προφήτη Ηλία και Έξω Τραπεζίας, ως και την περιοχή των Κολυμπίων.

Αρκετά ευρήματα και ίχνη αρχαίων οικισμών έχουν βρεθεί σε πολλές τοποθεσίες του Δήμου. Στα υψώματα «Σελλάι», ο INGLIERI σημειώνει νεκροπόλεις και στην περιοχή «πηγάδι Λιβάδια» ίχνη τάφων, στον ξηροπόταμο Πλατή υπήρχε συνοικισμός, στις τοποθεσίες Μύλος ή Πύργος και «Μοναχή» ερείπια κτισμάτων και στις τοποθεσίες Φακλιά και Αμμωτή διάφορα αρχαιολογικά ευρήματα. Το 1892 ανακαλύφθηκε στο ύψωμα Παρθενώνος μαρμάρινη κεφαλή της Αθηνάς με χάλκινο κράνος. Στη θέση Αφούρη, μέσα στο κτήμα που ανήκε άλλοτε στον ιταλό Stefano, βρέθηκε σύμφωνα με τους ντόπιους ένας ταφικός πίθος.

Επίσης σ' ολόκληρη την πεδιάδα των Κολυμπίων υπάρχουν ίχνη από αρχαίους οικισμούς, ευρήματα, ερείπια εκκλησιών καθώς και ένα σπήλαιο.

Νοτιότερα της περιοχής Πλατή και του υψώματος «Προφήτης Ηλίας», όπου υπάρχει το ομώνυμο εκκλησάκι, βρίσκεται η παλαιοχριστιανική εκκλησία της Παναγίας της Καθολικής. Στη θέση του σημερινού ναού

υπήρχε στην αρχαιότητα ιερό, αφιερωμένο στη θεά Δήμητρα. Προφανώς πρόκειται για τη θεότητα «*Βρυγινδής*», που τιμούσαν οι Βρυγινδάριοι και η περιοχή αυτή θεωρείτο το κέντρο του δήμου Βρυγινδαρίων.

Το όνομα *Βρυγινδαρά* ήταν βαρβαρικό, ανήκε στην κατηγορία των προελληνικών τοπωνυμίων του νησιού και ταυτιζόταν, όπως υποστηρίζεται, με αντίστοιχα τοπωνύμια της Μικράς Ασίας. Οι κάτοικοι του δήμου, σύμφωνα με τις υπάρχουσες ενδείξεις, ασχολούνταν με τη γεωργία, την τέχνη της κεραμικής, την αγαλματοποιία και την γλυπτική.

Η περιοχή του δήμου Βρυγινδαρίων λόγω των πειρατικών επιθέσεων στις οποίες υπόκειτο, καταστράφηκε τρεις φορές από μεγάλες επιδρομές, το 620 μ.Χ. από τους Πέρσες, το 653 μ.Χ. από τους Άραβες και το 807 μ.Χ. από τους Σελτζούκους Τούρκους. Γι' αυτό το λόγο ο δήμος βρισκόταν σε διαρκή επαγρύπνηση τοποθετώντας σκοπιές (βίγλες) για να επισημαίνουν εγκαίρως την προσέγγιση των πειρατών και να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα. Επειδή όμως οι συμφορές που επέφεραν στο δήμο αυτές οι συχνές επιδρομές ήταν μεγάλες, οι κάτοικοι αναγκάστηκαν, να εγκαταλείψουν το δήμο τον 10ο αι. και να εγκατασταθούν στα ενδότερα για μεγαλύτερη ασφάλεια, ιδρύοντας οικισμούς σε

Η επιγραφή με βάση την οποία ο HILLER τοποθέτησε τον αρχαίο δήμο στην περιοχή του σημερινού δήμου Αφάντου. Βρέθηκε στα χέρια κατοίκου του χωριού στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

διάφορες τοποθεσίες. Από τις ενδείξεις που υπάρχουν σήμερα, τέτοιοι οικισμοί ιδρύθηκαν στη θέση του σημερινού χωριού Αφάντου, στις θέσεις Λιβάδια, Παρθενώνο, Μαζέφι, Εκατό, Πλάκα, Αμμωτή, Πελέμονι και άλλες στις οποίες μέχρι και σήμερα ανακαλύπτονται τάφοι και άλλα αρχαιολογικά ευρήματα.

Ο Δήμος Βρυγινδαρίων ήταν από τους πιο σημαντικούς. Ο Ηρώνδας τον αναφέρει με το όνομα «Βρικίνδα-ρα» (Ιωνικός τύπος) και ο Αθήναιος διασώζει ένα χωρίο του Σάμιου Λυγκαίως, που εξυμνεί τα περίφημα σύκα της περιοχής «Βρυγινδαρίδες ισχάδες».

Μαρμάρινο αναθηματικό ανάγλυφο που απεικονίζει τον ελάχιστα γνωστό μύθο του Εχέλου, που απαγάγει τη νύμφη Βασίλη με ένα άρμα τεσσάρων αλόγων. Ο INGLIERI αναφέρει ότι βρέθηκε στην τοποθεσία Αμμωτή από τον HILLER όταν επισκέφθηκε τ' Αφάντου γύρω στα 1900. Το ανάγλυφο αυτό σήμερα, αττικό έργο του τέλους του 5ου αιώνα, βρίσκεται στο Pergamon Museum του Βερολίνου. (Ι.Χ. Παπαχριστοδούλου: Οι Αρχαίοι Ροδιακοί Δήμοι)

Στα χρόνια της τουρκοκρατίας η εκπαίδευση ήταν λιγοστή έως ανύπαρκτη. Σχολεία και δάσκαλοι δεν υπήρχαν. Όλοι σχεδόν οι κάτοικοι ήταν αγράμματοι και οι μόνοι που μάθαιναν στα παιδιά των χωρικών λίγα γράμματα, ήταν οι ιερείς που τους δίδασκαν γραφή και ανάγνωση.

Την πρώτη μαρτυρία για την ύπαρξη σχολείου στ' Αφάντου την έχουμε το 1858 όταν συντάχθηκε η διαθήκη του Αντωνίου Σταματίου, ο οποίος μοίρασε την κτηματική του περιουσία στα δύο παιδιά του με τον όρο «όποιος δυστροπήσει εις την απόφασίν μου ταύτην το μερίδιον του να παραδίδεται εις το σχολείον της Μεγάλης Εκκλησίας».

Από το τέλος του 19^{ου} αιώνα άρχισε να λειτουργεί κανονικό σχολείο πλαισιωμένο με δασκάλους. Για να λειτουργήσει το σχολείο η Εφορία υπέβαλε αίτηση το 1890 στον τότε Μητροπολίτη Γρηγόριο, ο οποίος καθόρισε τα δικαιώματα του σχολείου, δηλαδή τους πόρους για την συντήρησή του. («Κώδικας Εκκλησίας Αφάντου», σελ. 47)

Το πρώτο σχολείο, σύμφωνα με την παράδοση, στεγαζόταν στο Θόλο, που ήταν παλιά μοναστήρι του Ιωάννου του Προδρόμου. Με την αύξηση των μαθητών ενοικιάζονται ιδιωτικά σπίτια, ώστε να στεγαστούν οι μαθητές κατά τάξεις. Το 1890 λειτουργεί σχολείο στο χωριό με 71 μαθητές και δύο διδάσκαλους, με ετήσιες αποδοχές 3.279 γρόσια ο καθένας.

Τον Οκτώβριο του 1902 ο Μητροπολίτης Ιωακείμ κάλεσε σε συνεδρία τους Δημογέροντες, πρόκριτους και εφοροεπίτροπους του χωριού με θέμα την ανέγερση διδακτηρίου:

«Σήμερον την 29^η Οκτωβρίου του χιλιοστού εννεακοσίου δευτέρου σωτηρίου έτους ημέραν Τρίτην και ώραν

δεκάτην προμεσημβρινήν προσκλήσει και πρωτοβουλία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ημών Κυρίου Ιωακείμ συνελθόντες εις συνεδρίαν κοινήν οι κάτωθι υπογεγραμμένοι Δημογέροντες, Έφοροι, Επίτροποι και Πρόκριτοι του χωρίου Αφάντου συνεσκέφθημεν επί μακρόν περί της επειγούσης ανάγκης οικοδομής κτιρίου της Σχολής, ίνα μη πλέον τα τέκνα ημών βασανίζονται ανωφελώς εις το υπάρχον ελεεινόν οίκημα της Σχολής, μετά την ανταλλαγήν δε σκέψεων αποφασίζομεν παμψηφεί πάντες την άμεσον οικοδομήν κτιρίου της σχολής, ευρυχώρου και εν καταλλήλῳ τόπω κτιθησόμενον, δυνάμενον να επαρκέση εις όλας τας ανάγκας της Σχολής, του χώρου εκλεγησομένου ακολουθως υφ' ημών μεταβαινόντων επί τόπου μετά του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου. Το κτίριον τούτο θα οικοδομηθεί εξοικονομουμένων των υλικών αυτού ως ακολούθως: Την μεν απαιτηθησόμενην πέτραν προς οικοδομήν του κτιρίου θα την μεταφέρουν δωρεάν οι κάτοικοι όλοι ανεξαιρέτως του παραδείγματος και της αρχής του έργου γενομένης υπό ημάς ανεξαιρέτως τους υπογραφομένους την δε απαιτηθησομένην ξυλείαν, αμοιβήν του Αρχιτέκτονος, αγοράν των κεράμων και ούτινος άλλου λάβει ανάγκην θα την διενεργήση ειδική επιτροπή δια χρημάτων εκ συνδρομών των κατοίκων συλλεγομένων επί τη βάσει ειδικού καταλόγου. Εν τω καταλόγῳ τούτῳ έκαστος των χωρικών υποχρεούται να εγγράψη κατά προαίρεσιν την συνδρομήν του. Έν περιπτώσει καθ' ην η ειδική επί της οικοδομής επιτροπή δεν κατορθώσει να εισπράξει άμέσως τας εγγραφησόμενας συνδρομάς, λάβει δε άμεσον ανάγκην χρημάτων πληρεξουσιοδοτείται να συνάψη πρόχειρον δάνειον προς εξοικονόμησιν του πράγματος και ακολούθως εισπράττουσα εκ των συνεισφορών να καλύψη τούτο.

Προς τον σκοπόν αυτόν δύναται να χρησιμοποιηθή η μελετώμενη δωρεά της Παρασκευούλας Χριστοδούλου Κουλέπη εν περιπτώσει καθ' ην αποδεχθή τους προτεινομένους αυτή όρους άλλως να περιορισθή η επιτροπή εις τας προαιρετικές συνδρομάς και εις την δυνατήν βοήθειαν του Ταμεί-

ου της Εκκλησίας. Μέλη δε της τοιαύτης επιτροπής ωρίσθη-
καν εκ των συνεγχωρίων ημών οι Ιωάννης Παπακυριακού,
Αναστάσιος Καραγιάννης, Σταμάτιος Γ. Χατζηθαρρινού και
Αντώνιος Θ. Καμπούρης έχοντες πάντοτε την σύμπραξιν
και βοήθειαν της Δημογεροντίας και των κατά καιρούς Δη-
μάρχων. Τούτων πάντων παμψηφεί αποδεκτών γενομένων
υπεγράφη το παρόν.

Εν Αφάντω τη 29 Οκτωβρίου 1902.

Ο Ρόδου Ιωακείμ

Οι Δημογέροντες και πρόκριτοι του χωριού Αφάντου

Ο Δήμαρχος Εμμανουήλ Κ. Αβάντης
Αναστάσιος Καραγιάννης
Θεοφάνης Α. Νικολή
Σταμάτιος Γ. Θαρρενού
Ιωάννης Παπακυριακού

(«Κώδικας Εκκλησίας Αφάντου» σελ. 77-81)

Το πρώτο δημοτικό σχολείο Αφάντου στις αρχές της δεκαετίας του 1930.

1^ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η θεμελίωση του σχολείου έγινε το 1903 και τα εγκαίνια το 1910-1911. Είχε τέσσερις αίθουσες διδασκαλίας και μία μεγάλη αίθουσα τελετών με εξέδρα. Η δαπάνη της ανέγερσης καλύφθηκε από τις δωρεές της Παρασκευού-
λας Κουλέπη και Σταματούλας Κόζαινας. Λέγεται ότι πολλές πέτρες για το χτίσιμο του σχολείου μεταφέρθη-
καν από την εκκλησία της Παναγίας της Καθολικής.

Όλα τα σχολεία λειτουργούσαν σύμφωνα με τον Κοινοτικό Κανονισμό κάτω από τον έλεγχο και την εποπτεία της Εφοροεπιτροπής. Το σχολείο διευθύνει ο δάσκαλος. Μέχρι το 1900 είναι μονοθέσιο και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα θα γίνει διθέσιο και τριθέσιο, ενώ από το σχολικό έτος 1903-04 διορίζεται η πρώτη δασκάλα. Τον δάσκαλο διορίζει η Εφορεία και ενέκρινε ο Μητροπολίτης. Η θέση του δασκάλου στα χρόνια της τουρκοκρατίας αλλά και της ιταλικής κατοχής ήταν τραγική. Ο διορισμός του εξαρτιόταν από τις συμπάθειες των ισχυρών του χωριού και της Εφορείας, ενώ η καταβολή του μισθού του συνήθως δεν ήταν κανονική. Χαρακτηριστική είναι η αίτηση του Ελληνοδιδάσκου Γεωργίου Καληδόνη προς τον Ιταλό διοικητή με σκοπό την επαναπρόσληψη του στη θέση του δασκάλου στο χωριό.

Εξοχώτατε

Ο βαθυσεβάστως υποφαινόμενος έρχομαι ταπεινώς, ίνα υποβάλω τα σέβη μου τη υμετέρα περισπουδάστω εξοχώτητι και ζητήσω παρ' Αυτής αρωγήν επί των εξής:

Α) επειδή από του 1875 άχριτου νυν (επί 52 συναπτά έτη) εργάζομαι ως διδάσκαλος εν τη υπαίθρω της νήσου Ρόδου χώρα.

Β) επειδή διατρέχω το 72 έτος της ηλικίας μου, κέκτημαι δε οικογένειαν πολυμελή και πενομένην, ως επί το πολύ εκ θηλέων συνισταμένην, και φύσει αδυνατώ άλλως πώς να διαθρέψω αυτήν, δυστυχούσαν.

Γ) επειδή η Κοινότης Αφάντου, εν η μόνη υπέρ τα 40 έτη διέμεινα, άνευ λόγου αποχρώντος, αλλ' επί μόνη τη μη ευλογοφανεί προφάσει του ότι είμαι γέρων, ενώ εισέτι ακμάζω διανοητικώς και είμαι ισχυρός κατά το στήθος, δυστροπεί εφέτος να μαι προσλάβη και πάλιν ως διδάσκαλον εν τη Σχολή αυτής, διδάσκοντα ώρας τινάς και αμειβόμενον ου μόνον αναλόγως των ωρών της εργασίας, αλλά και της ικανότητός μου, και τούτο, ίνα προσπορίζωμαι τον επιούσιον άρτον των τέκνων μου.

Δ) επειδή η άρνησις αυτών αυτή φέρει την οικογένειαν μου εις τον εκ πείνης προφανή κίνδυνον,

Δια τούτο

προσπίπτων τη υμ. εσκεμμένη εξοχώτητι εκλιπαρώ, όπως μοι δώση Αύτη χείρα βοηθείας και μεριμνήση, καθ' ον τρόπον οίδε, δια του κύκλου της αρμοδιότητος της περί εμού, καταπεπονημένου ήδη υπό της δυστυχίας, εφ' ω θα διατελώ εσαεί ευγνώμων προς Αυτήν.

Μετ' εκτιμήσεως περισσής και σεβασμού άκρου.

Εν Αφάντω (Ρόδου) 1926 7/βρίου 19

Ταπεινότατος Γ. Καληδόνης Ελληνοδιδάσκαλος

(Γενικά Αρχεία του Κράτους, Φακ. 183/1926)

2^ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Από το 1926 η ιταλική κυβέρνηση που είχε σαν σκοπό τον πλήρη εξιταλισμό της Δωδεκανήσου, άρχισε να ασκεί πιέσεις και εποπτεία στην ελληνική παιδεία, με αποκορύφωμα το 1937, χρονολογία κατάργησης των ελληνικών σχολείων.

Αμέσως μετά την απελευθέρωση, τον Ιούνιο του 1947 έγινε η προκήρυξη του διαγωνισμού για την ανέγερση του Β' Δημοτικού σχολείου με χρήματα της U.N.R.R.A. (United Nations Relief and Rehabilitation

Το κτήριο του Β' Δημοτικού σχολείου Αφάντου τον Δεκέμβριο του 1950. Διακρίνεται ο μάστορας Θαρρενός Νικολής ο οποίος εργάσθηκε για την κατασκευή του. Στη φωτογραφία υπήρχε η χειρόγραφη αφιέρωση: «Αυτό το Μέγαρον είναι δημοτικόν σχολείον του χωριού μας. Σ' αυτό το κτίριον έχω ηργασθεί μέχρι τέλους και τελευταίως έχω ποζάρη για ενθύμιον. Με άπειρη αγάπη ο ανηψιός σας Θαρρενός Νικολής».

Administration – Διοίκηση αρωγής και επανεντάξεως των Ηνωμένων Εθνών). Είναι από τα πρώτα σχολικά συγκροτήματα που ανεγέρθηκαν μετά την ιταλογερμανική κατοχή, και σε ένα μεγάλο ποσοστό δημιούργημα της διορατικότητας του τότε δημάρχου Ιωάννη Μ. Δοντά, ο οποίος αντί να διαθέσει τα χρήματα για την διάνοιξη δρόμων, επέμεινε στην κατασκευή του σχολείου. Εργολάβος ήταν ο Νικόλαος Παπασάββας - Κήπουλας.

«...Η χαρά μας γίνεται πραγματική αισθητική αγαλλίαση κάθε φορά που θα βρεθούμε μπροστά στη σπουδαιότερη αρχιτεκτονική επιτυχία της Ελλην. Διοικήσεως: στο καινούργιο σχολείο του Αφάντου. Περίφημα τοποθετημένο, άριστα υπολογισμένο από τη μεριά του χωριού και του δρόμου, ανάλαφρο και χαρούμενο με τις λεπτές άσπρες κολόνες της στοάς που κατέχει το επάνω μέρος στην πρόσοψή του. Ένας επιτυχημένος συνδυασμός στοάς και κλειστού χώρου, που πρέπει να προσεχθή και να μελετηθή γιατί ίσως είναι ο μοναδικός συνδυασμός, που ταιριάζει στο κλίμα και στο φωτισμό μας. Θα έπρεπε να σημειωθεί πως το σχολείο αυτό είναι σχεδιασμένο και αρχισμένο υπό του αρχιτέκτονος της Ανοικοδομήσεως Γ. Πετριτσοπούλου και ότι συμπληρώθηκε από τον αρχιτέκτονα Α. Ρογκάν. Οι πραγματικές δημιουργίες πρέπει να υπογραμμίζονται ιδιαίτερα και το σχολείο του Αφάντου, όσο και αν έχει για βάση του κι αυτό ένα «υπουργικό τύπο», είναι δημιουργία πραγματική.

Κι' είναι ευτύχημα ότι πάνω στην κυριώτερη οδική αρτηρία του νησιού βρίσκεται ένα από τα πιο αξιοσημείωτα μεταπελευθερωτικά έργα, το σχολείο του Αφάντου σα σύμβολο της αποκαταστάσεως της πνευματικής, και της καλαισθητικής υποστάσεως του νησιού...»

(Εφημ. «Ροδιακή» 1950)

Η τάξη του Παναγιώτη Κομνηνά το 1952.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

Στα πρώτα χρόνια λειτουργίας του σχολείου στο χωριό, η εγγραφή και φοίτηση δεν ήταν υποχρεωτικές και ο Μητροπολίτης προσπαθούσε να υποχρεώσει τους γονείς να στέλνουν τα παιδιά τους στο σχολείο.

Στην αρχή φοιτούν μόνο αγόρια ενώ τα πρώτα κορίτσια εγγράφονται το 1903, με την πρόσληψη της πρώτης δασκάλας αλλά η φοίτηση τους είναι συνήθως μονοετής ή διετής. Η πρώτη μαθήτρια που γράφτηκε στην Στ' τάξη ήταν η Παρασκευή Μπακίρη, αλλά απολυτήριο πήρε πρώτη η αδελφή της Σεβαστή το 1923.

Πολύ λίγοι μαθητές κατορθώνουν να αποφοιτήσουν με Απολυτήριο του Δημοτικού και όσα παιδιά θέλουν να συνεχίσουν εγγράφονται στα σχολεία της πόλης ή κάνουν ιδιαίτερα μαθήματα στο δάσκαλο του χωριού.

Από το σχολικό έτος 1947-1948 λειτουργεί η Νυκτερινή Σχολή Αφάντου και ιδρύεται το Δημοτικό Σχολείο Κολυμπίων.

Το 1963 ιδρύθηκε και το νέο Δημοτικό σχολείο κοντά στο σταθμό της Χωροφυλακής από τις δημόσιες επενδύσεις.

Αγιασμός της νέας σχολικής χρονιάς παρουσία των δασκάλων, της χωροφυλακής και της δημοτικής αρχής.

Μαθητική παρέλαση κατά τη διάρκεια εθνικής επετείου.

1954. Η Β' Τάξη Δημοτικού με δασκάλα τη Φωτεινή Σπαθαράκη.